

◦ Turkiako bake prozesua ◦

Ilusioa berriz lurperatu zenekoa

Turkiar eta kurduen artean inoiz ikusi gabeko urratsak eman ziren bakea lortzeko 2009an. Baina abenduan herio-kolpea jasan ondoren, prozesuak hila dirudi sartu berri den 2010ean.

PKK-ko gerlariak Irak eta Turkiaren arteko muga zeharkatu ondoren, joan den urrian.

KARLOS ZURUTUZA

“BAKEA LORTZEKO inoizko aukerarik onena galdu dugu”, entzun da kurdu askoren ahotatik azken asteotan. Nagusiki, bi gertakizunek eten dute negoziazioaren lehenengo urratsak: batetik, PKK-k (Kurdistango Langileen Alderdia), aldebakarreko su-etena hautsi (berak soilik errespetatutakoa) eta zazpi turkiar soldadu akabatu zituen abendu hasieran; egun gutxira, Turkiako Auzitegi Gorenak DTP (Gizarte Demokratikoaren Alderdia) koalizio kurdua ilegalizatzea erabaki zuen, Espainiako alderdi-legeari jarraituz (Ankara *dixit*). Bosgarren aldiz indarga-

betzen zen alderdi kurdu bat Turkiako parlamentarismoaren 80 urteko historian. Aurreko aldietan zoritxarreko erabakia bazen, oraingo honetan askoz ere kolpe handiagoa zekarren ebazpen judizialak, Ankara eta bere menpeko kurduen arteko akordioa ez baitzen inoiz hain gertu egon.

Kurduen auzia lehenbiziko aldiz izan da eztabaidagai joan zaigun 2009an. Istiluak istilu, kurduak baikor begiratzen zioten etorkizunari. Detailtxo bat: DTP alderdiaren bulego bat irekitzear zegoen... Washingtonen! Eta honek zera esan nahi zuen,

Abdullah Öcalanen aldeko manifestaldi bat Ipar Kurdistanen.

KARLOS ZURUTUZA

“lagun amerikarra” atzetik ari zela prozesuaren nondik norakoak ikuskatzen, eta uste baino gehiago bultzatzen. Sobiet Batasuneko mugan, Turkia aliatu garrantzitsua zen Gerra Hotzaren garaian; egun, ordea, Ekialde Hurbila baretzeko “giltza” dugu Anatoliar herrialdea. Ez dezagun ahaztu mendebaldean Grezia eta Bulgariarekin muga izan ez ezik, Siria, Irak, Iran, Georgia eta Armeniarekin topo egiten duela turkiar inperioak ekialdean. Eta ez dezagun ahaztu kurduak mugako eremu hartan bizi direla edo, hobeto esanda, marra kolonial horiek Kurdistan lau zatitan banatzen dutela egun. Funtsean, Turkia ez ezik, Ekialde Hurbila ere baketzen lagun zezakeen prozesua hil berri da.

Udaberri gorria

Porrot honen klabeak ulertzeko denboran atzerantz jo beharra dugu, baina ez gehiegi. 2009ko martxoan, udal hauteskundeak izan ziren Turkian. Gobernuaren aldetik makina bat trikimailu salatu arren –hauteskunderen aurretik eta, batez ere, egun berean–, DTP alderdi kurdua nagusi atera zen Ipar Kurdistanen, ia 2,5 milioi bozen indarrak. Turkiako lehen ministro Erdoganek “auzi kurdua konpontzea” hitz eman zuen 2005eko hau-

teskunderetan. Diskurtso hark berebiziko eragina izan zuen eta AKP Gobernuko alderdiari sekulako babes eman zioten kurduak orduan. Baina lau urte nahikoa denbora izan zuten kurduak aurrerapenik ez zela gauzatu jabetzeko. Kurduen erantzuna martxoako hauteskundeetako DTPren gorakada itzela izan zen; ordaina, apirilko ehunka atxiloketa, hain zen handia Erdoganen haserrea.

DTP alderdia, bulegoa irekitzear zegoen Washingtonen. Alegia, “lagun amerikarra” atzetik ari zela prozesuaren nondik norakoak ikuskatzen eta uste baino gehiago bultzatzen

“Öcalanek plan bat dauka”

Bakea lortzeko bigarren aukera Imraliko irla-espetsxean jaio zen. Bertan preso dagoen PKK-ko agintari Abdullah Öcalanek bake-proposamen bat zuela iragarri zuen bere abokatuen bidez. Haren hitzetan, posible

zen turkiar eta kurduen arteko bakea lortzea, “Turkiako Estatuaren mugak hautsi gabe”. Horretarako pausoak argi jasota eizuden kartzelan idatzitako 160 orriko dokumentuan. Gerrillako buruzagiak zioen ekainean helarazi ziola Ankarako Gobernuari *Yol Haritasi* (bide orria turkieraz) izeneko txostena. Baina asteak igaro arren, Erdoganek ez zuen jakitera ematen Öcalanen proposamena. Irailean argitaratu zituzten presoaren abokatuek *Yol Haritasi*-ren oinarritzko zutabeak, funtsean, hizkuntz eta kultur eskubideak, Konstituzioaren berri-

Ejertzitza, “Errepublika laikoaren zaindaria”

PKK-k apirilean alde bakarreko su-etena aldarrikatu arren, turkiar ejertzitzaok gerlarien kontrako bonbardaketei eutsi die 2009 osoan zehar. Edonola, operazio militarrek ez dira, inondik ere, instituzio militarren esku-hartze bakarrak Turkian.

AEBetakoaren atzetik, NATOko boteretsuena da Turkiako ejertzitza, 500.000 soldadurekin. Baina indar militar erraldoia ez ezik, Estatuaren osagai nagusiengatikoa ere bada turkiar ejertzitza. Instituzio militarra “laizismoaren zaindaria” da legez; ez da harriztekoa, beraz, Gobernuan dagoen AKP alderdi islamistarekin sortutako desadostasunak. Turkiar Errepublika 1923an sortu zen eta hamaika presidentetarik, sei militar ohiak izan dira. Aldi berean, 80 urteko epean bost estatu-kolpe mota jasan ditu Turkiak. Egun indarrean duen konstituzioa, 1980ko estatu-kolpea eta gero idatzi zuten militarrek. Euren azken parte-hartze politikoa 2007an izan zen, Estatu Nagusiak AKPri presidentetzarako bere hautagaia ez hartzeko “abisatu” zionean. Urte berean, Istanbulgo *Nokta* egunkariak almirante baten dokumentu batzuk argitaratu zituen. Horietan,

huts egindako militarren bi estatu-kolperen saiakera jasotzen ziren, 2003an eta 2004an, hain zuzen.

2007an ere *Ergenekon* sarea estalgabetu zuen Gobernuak, “gerra zikinean” urtetan murgildutako militar, politikari, epaile eta kriminalen arteko sarea. Milaka disidente eta herritar xume (kurduak gehienak) erail ditu *Ergenekon*ek. Egia da Erdoganen Gobernuak sare horretako hainbat kide atxilotu zituela, baina asko kargurik gabe askatu dituzte berriki. Askoren ustetan, horixe izan da militarren “diskretzioa”ren ordaina kurduen auzia eztabaidagai izan den bitartean.

KCK

Turkiar ejertzitzaoren koartelean harturiko irudia.

dazketa, Turkiaren demokratizazioa eta udal mailako autonomia. Kurduentzat ez ezik, turkiarrentzako egitasmoa ere bazelakoan zegoen Öcalan.

Ankararen erantzuna

Azaroan, Ankarak bere proposamen propioarekin erantzun zuen. “Askatasuna denontzat”, zioen Gobernuak Turkiako Parlamentuan aurkeztutako proposamenak. “Ekimen kurdua” izenaz ezagunak, toponimo kurduak berreskuratzea zuen helburu, bai eta herri honen hizkuntza eta kultur eskubideak ere. Tortura salaketak gertutik aztertearen aldekoa zen ekimen kurdua. Aza-

lean behintzat, Öcalan eta Erdoganen proposamen biak bat zetozen hainbat puntutan; hots, kurduen kultur eskubideak bermatzean.

Turkiako oposizio laiko eta ultranazionalista kexu zen, Gobernuaren proposamenak Turkiar Estatuaren hautsiko zuelakoan. Kurduak, ordea, “hitz on bezain faltsu”tzat jo zituzten Ankararenak. DTPko buruzgiek makina bat aldiz errepikatu zuten: “Gobernuaren hitz onak egia bilakatu gero, PKK-k borroka armatuari hiru hilabeteren buruan utziko dio”. Nolanahi, gehiegi itzarrotekotan, turkiar eta kurduen arteko gerra bere gordintasunean berriz nozitu-

DTPren hauteskunde kanpaina arrakastatsua ospatzen.

zela abisatzen zuen Öcalanek Imraliko pre-sondegitik.

Gobernuaren keinuetako bat Öcalanen hamar urteko isolamendua haustea izan zen. Aldi berean, espetxe-baldintzak hobetu zituen Erdoganen administrazioak.

Baina deigarria zen oso ejertzitoaren erantzun isila. "Errepublikaren zaindaria" mutu... Ezta komunikatu xume bat ere euren web orrian. Egia da Qandilen (PKK kontrolatutako mendi eremuan) bonbardaketek jarraitzen zutela, "terrorismoaren kontra"ko betiko borrokan zihardutela militarrek. Baina Gobernuaren planaren gainean adierazpenik ez izateak alarma batzuk piztu zituen. PKKrekin hitz egiten ari ote zen jada?

Askorentzat, urriaren 19an gertatutakoa horren froga garbia izan zen. Errefuxiatu eta gerlarien arteko talde misto batek Hego eta Ipar Kurdistanen arteko muga zeharkatu zuen egun hartan. Turkia eta Irak arteko

lurreko pasabide bakarra ejertzitoak nahiz poliziak zorrotz kontrolatutakoa bada ere, denak aske gelditu ziren. Eta hori Silopin (Turkiako mugako herrian) bertaratu ziren milaka lagun harrera jaso eta gero. Benetan sinesgaitza ejertzitoaren jarrera, bai horixe!

Eta orain zer?

Joan zen abenduan DTP alderdia ilegalizatzearekin bat, BDP (Bakea eta Demokraziaren Alderdia) koalizio berria atera zen plazara. Erdoganek behin eta berriz azaldu du kurduen

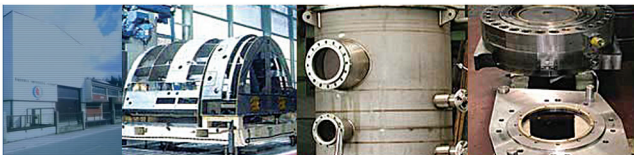
aldeko hobekuntzak bultzatzen jarraituko zuela eta, nahi izanez gero, BDPa balizko solaskidea izan zitekeen. Baina abenduaren 24an azkeneko atekada eman zion Ankarak negoziatioari: DTP "zaharreko" eta BDP berriko 81 lagun atxilotu zituen poliziak, bederatzi alkate barne: bake prozesuan solaskidearen ahotsa amatatu ez ezik, geroan izan zitekeenarena ere isildu du Ankarak.

Ankarak "terrorismoaren kontrako" diskurtsoari eusten dio, burugogor. Bitartean, BDP alderdiak amaitutzat jo du "ekimen kurdua" eta krisi eta kaos egoera "biziki okertuko dela" salatu du; areago, "Turkian ez ezik, Ekialde Hurbil osoan nozituko da ezegonkortasuna".

"Auzi kurdua konpondu, baina kurduekin kontatu gabe", horixe dirudi Ankararen "bakerako" leloak. Mendietan, ordea, PKK-k urteko balantzea atera du jada: 800 gerlari berri 2009an. Urte zaila izango da 2010a Anatoliako kurduentzat. ■

TALLERES
MITXELENA S.COOP.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000
Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Talleres Mitxelena, S.Coop.

Eziago Poligonoa • Zikuñaga Auzoa • 20120 HERNANI (Gipuzkoa)
T 943 55 25 12 - 16 • F 943 55 28 16 • info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com